

Ekspozīcija "Livonijas pilsis". Foto: Jānis Pukītis

Unikāli priekšmeti autentiskā vidē

Otrā jaunizveidotā ekspozīcija "Livonijas pilsis" ir atvērta. Kāds bija ceļš uz to? Stāsta restauratori, kokmeistars, tēlu filmētāji, tehniskie izstrādātāji

2-3, 6-7, 11-13

Jauniegvumu klāstā spoži mirdz un likteņstāstus izgaismo Kurzemes derību sakta, Anša Cīruļa dizaina rokrakstu atklāj mēbeļu komplekts

8-10

Muzejs maija ikgadējos pasākumos: 4. maija svinībās, Zinātniskajos lasījumos, Muzeju naktī, Muzeju dienā

18-20

Saņemti pieteikumi jauna konferenču cikla "Cilvēki un kopienas" pirmajai konferencijai oktobrī

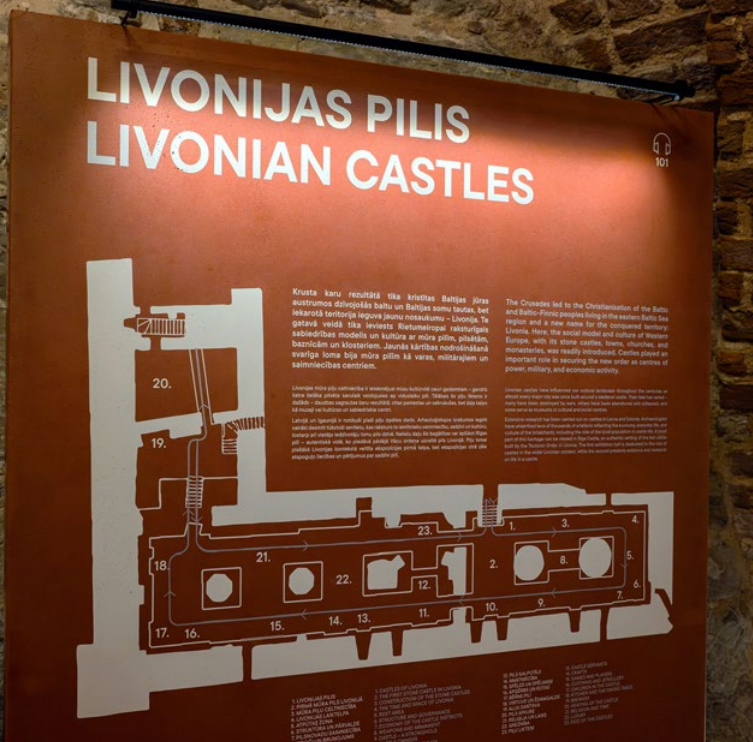
4

Vēl kāds jaunieguvums – fotogrāfija ar Prūsijas kara un dienesta karogu Rīgas pils tornī: jauni fakti par pils vēsturi vācu okupācijas laikā (1918-1919)

16-17

LNVM darbinieki piedalās restauratoru triennālē, uzņem viesos citu valstu kolēģus un ar priekšmetiem piedalās izstādē

24-25

Viduslaiku pilis bija nozīmīgi varas un administratīvi centri, no kuriem tika organizēta teritoriju pārvalde, kontrolēti resursi un nodrošināta aizsardzība. Tās bija cieši saistītas ar apkārtnējo vidi – gan ekonomiski, gan politiski –, nereti kļūstot par vietējās dzīves organizējošo centru. Vienlaikus pilis bija arī dzīves telpa. Tajās norisinājās ikdienas darbi, tika gatavots ēdiens, darināti priekšmeti, audzināti bērni un svinēti svētki. Pilīs darbojās amatnieki, uzturējās karavīri un garīdznieki, un tās bija arī reliģiskās dzīves norises vietas. Šī daudzveidīgo funkciju savienošana padarīja pilis par būtiskiem viduslaiku sabiedrības centriem, kuros atspoguļojās gan praktiskās nepieciešamības, gan kultūras un garīgās vērtības. Ekspozīcija “Livonijas pilis” piedāvā iespēju iepazīt šo daudzslāņaino pasauli tuvāk, atklājot pilis ne tikai kā militāras būves, bet arī kā dzīvas un dinamiskas viduslaiku sabiedrības telpas.

Rīgas pilī atklāta ekspozīcija “Livonijas pilis”

No 17. jūnija Rīgas pils velvju pagrabos apmeklētājiem pieejama jauna, laikmetīgā dizainā veidota ekspozīcija “Livonijas pilis”. Tā ir otrā jaunizveidotā ekspozīcija muzeja vēsturiskajā mājvietā, kas vēsta par Livonijas laiku (13.–16. gs.) un šajā laikā celtajām pilīm, atklājot vienu no nozīmīgākajiem Latvijas viduslaiku kultūrvēsturiskā mantojuma slāņiem.

Ekspozīcija iekārtota tematiski vispiemērotākajā vietā – 16. gadsimtā celtās Rīgas pils velvju pagrabos, kuros saglabājušies 14. gadsimtā celtie pils pamati un citi elementi, – ar iespaidīgu arhitektūru vairāk nekā 530 m² platībā. Papildus no ekspozīcijas zālēm sasniedzama arī telpa ar 700 gadus seno karstā gaisa jeb hipokausta krāsni. Jaunā ekspozīcija veidota kā laikmetīga interjera instalācija, kas ar radoši pielāgotajām polimērbetona grīdas plāknēm skaidri nodala vēsturisko mantojumu no mūsdienām. Jaunākās tehnoloģijas – parastie un skārienjutīgie displeji, video un gaismas projekcijas, kā arī hologrammas efekta projekcijas – plašāk atklāj ekspozīcijas vēstījumu un ļauj iepazīt Livonijas piļu vēsturi interaktīvi un daudzslāņaini. Liela nozīme viduslaiku sajūtas veidošanā ir gan mākslinieces Kristīnas Rubīnes radītajiem zīmējumiem, gan arī īpaši ekspozīcijai veiktajiem audioierakstiem (tos līdz ar tēlu filmējumiem un projekcijām veidojusi režisora un producenta Roberta Rubīna komanda).

← Ekspozīcijas ievadstends.
Foto: Poļina Koroļova

↑ Ekspozīcijas autoru un izstrādātāju kopbilde.
Foto: Poļina Koroļova

↓ Mediju pasākumā uz žurnālistu jautājumiem atbild ekspozīcijas dizaina autors Didzis Jaunzems un koncepcijas līdzautore Baiba Dumpe. Foto: Jānis Puķītis

← Skati ekspozīcijā "Livonijas pilis". Foto: Poļina Koroļova un Jānis Puķītis

Ekspozīcijā tiek stāstīts par 160 Livonijas laika pilīm Latvijā, Lietuvā un Igaunijā: 150 mūra un 10 koka pilīm; te izstādītas ap 530 senlietas, tai skaitā četri monētu depozīti ar 127 monētām. Ekspozīcijas vajadzībām izgatavotas divas dokumentu un trīs zīmogu kopijas, zīda auduma UV druka, kā arī meistar darinājumi – zīda karogs, koka karote, ādas maks, māla krūzes.

"Livonijas pilis" apskatāma viena no plašākajām arheoloģisko senlietu kolekcijām, kas iegūta izrakumos Latvijas viduslaiku pilīs un kuras lielākā daļa atrodas LNVM krājumā. Arī citi ekspozīcijā iekļautie atradumi atklāj augstākās varas pārstāvju dzīvesveidu un sadzīves kultūru, kā arī dažādu sabiedrības slāņu un etnisko grupu savstarpējo mijiedarbību viduslaiku Livonijā.

↓ Kristīnas Rubīnes zīmējumi ekspozīcijā izmantoti viduslaiku dzīves attēlošanai. Foto: Poļina Koroļova

→ Īpaši "Livonijas pilīm" radītie suvenīri: klades un pildspalvas ar ekspozīcijas sižetiem un simboliku, magnēti. Foto: Jānis Puķītis

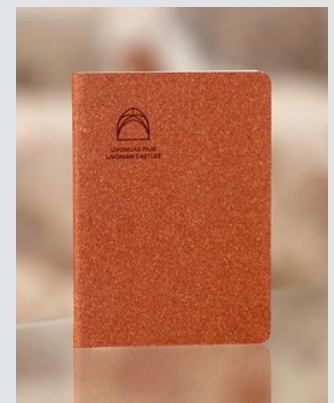

Ekspozīcijas saturs pieejams latviešu un angļu valodā, papildu informāciju sniedz audiogids. Muzeja veikalā pieejami īpaši jaunajai ekspozīcijai radīti suvenīri ar tās simboliku: pildspalvas, blociņi, audekla maiņiņi, magnētu komplekts ar Livonijas piļu attēliem.

Pirmajiem apskatīt jauno ekspozīciju bija iespēja mediju pārstāvjiem – 15. jūnijā žurnālistus pa velju pagrabiem veda ekspozīcijas autori. 16. maijā notika ekspozīcijas svinīgā atklāšana – tā sākās Rīgas pils remtēri ar Saeimas priekšsēdētājas Daigas Mieriņas, Kultūras ministrijas biroja vadītāja Ritvara Jansona, LNVM direktora Toma Ķikuta, direktora vietnieces zinātniskajā darbā Olgas Mihelovičas, Arheoloģijas departamenta vadītāja Jāņa Cigļa un ekspozīcijas dizaina autora arhitekta Didža Jaunzema uzrunām, ko caurvija viduslaiku mūzika grupas "Trakula" sniegumā. Pēc tam gan muzeja ļaudis, gan viesi tika aicināti apskatīt jauno ekspozīciju.

"Livonijas pilis" tiks organizēti ar ekspozīcijas tematiku saistīti pasākumi dažādām auditorijām: ekskursijas, nodarbības u. c.

Ekspozīcijas "Livonijas pilis" realizāciju nodrošinājis Kultūras ministrijas piesaistītais valsts budžeta finansējums. |

Notiks konference “Cilvēki un kopienas I”

Aprīļa beigās tika izsludināta pieteikšanās starptautiskai konferencē “Cilvēki un kopienas I: Arheoloģija un aizvēsture”, ko 2026. gada 29.–30. oktobrī LNVM organizē sadarbībā ar Pārnozaru pētniecības inkubatoru “Latvijas sākotne”.

Konference aizsāks starptautisku konferenču ciklu, kas tematiski būs veltīts kopienai kā noturīgam un reizē mainīgam fenomenam vēstures ritējumā. Tās uzmanības centrā ir dažādo vēsturisko kopienu piedze, to veidošanas stratēģijas, identitātes formas un atstātie nospiedumi Latvijā un Baltijas jūras reģionā. Konferenču cikla norisi iedvesmojusi Latvijas Nacionālā vēstures muzeja jaunā ekspozīcija “Straumējot laiku”.

Kopumā no 2026. līdz 2029. gadam iecerētas četras konferences, kas veltītas dažādiem vēstures posmiem: arheoloģijai un aizvēsturei; viduslaikiem un agrajiem jaunajiem laikiem (13.–18. gs.); modernizācijas un Latvijas valsts tapšanas laikam (19. gs.–1939); okupāciju un neatkarības atjaunošanas laikam (1940–mūsdienas). Konferences apvienos līdzīgs skatpunkts, bet vienlaikus tās būs fokusētas uz katra laikposma pētniecībā aktuālo.

↑ Daugava Aizkraukles apkārtnē. 1963. gads. Foto: Lūcija Vankina. LNVM krājums

Pirmās konferences nozīmīgākie tēmu loki ietver: arheoloģiskās liecības un kultūras un sociālo jautājumu interpretāciju, etniskumu, varas un sociālās hierarhijas un to mijiedarbību, pētījumus par dabaszinātņu metodēm un kultūru, radniecības, migrācijas jautājumiem, agrīno valstiskumu, sabiedrības sociālās struktūras – rakstīto avotu un materiālās kultūras liecību interpretācijas iespējas, valodniecību, arheoloģiju un DNS etniskās vēstures un migrāciju tēmu risināšanā, materiālo kultūru kā kopienu identitātes zīmes, specializētās/profesionālās amatu kopienas un to liecības arheoloģiskajā materiālā u. c. |

Atzinīgs vērtējums LNVM nodarbībai

Lai veicinātu diskusiju par kultūras notikumu kvalitāti bērnu un jauniešu auditorijai, programma “Latvijas skolas soma” aicina kultūras profesionāļus veidot recenzijas par programmas piedāvājumu, kas palīdz skolotājiem izvēlēties piemērotāko un vērtīgāko saturu un stiprina izpratni par kultūras procesu daudzveidību. Maijā atzinīgu vērtējumu saņēma IKD muzejpedagoga Imanta Kristapa Kalēja veidotā nodarbība vidusskolēniem ekspozīcijā “Straumējot laiku”.

Recenzente, Žaņa Lipkes memoriāla direktore Lolita Tomšone, piedaloties nodarbībā divas reizes – ar Rīgas 49. vidusskolas 10. klasi un Majoru vidusskolas 12. klasi – vērtējumā raksta: “No “Latvijas skolas somas” skatpunkta šī nodarbība ļoti labi atbilst programmas iecerei: tā piedāvā kvalitatīvu kultūras saturu, sasaista muzeju ar mācību procesu, palīdz apgūt vēsturi ne tikai no grāmatas, bet arī telpā ar priekšmetiem, balsīm un jautājumiem, ļauj skolēniem nevis vienkārši “apmeklēt kultūru”, bet piedalīties, aktīvi domājot līdzī. Tā nav ideāla – 90 minūtes stāvēt

↑ Nodarbība ekspozīcijā “Straumējot laiku” Rīgas 49. vidusskolas 10. klasei. Vada muzejpedagogs Imants Kristaps Kalējs. Foto: Polīna Koroļova

ir par daudz, abstrakti jēdzieni jāizskaidro precīzāk, dažas būtiskas tēmas paliek fonā, bet kvalitatīva norise muzejā nav tāda, kurā viss ir gluds. Kvalitatīva norise ir tāda, pēc kuras ir, par ko runāt, un skolēni ir sajūsmā.” |

Jubilejas izstāde un mākslas norises Dauderu namā un dārzā

Šovasar Dauderos tiek atzīmēta mecenāta Gaida Graudiņa simtgade un, kā jau allaž gada siltajos mēnešos, muzeja darbība izvēršas gan ēkā, gan zaļojošajā dārzā, kas sniedz iespēju dažādām radošajām aktivitātēm.

Simtgadnieks, kolekcionārs un kultūras mecenāts Gaidis Graudiņš Dauderos tiek sumināts jau kopš gada sākuma gan ar ierakstiem sociālajos tīklos, gan klātienēs pasākumiem. 11. jūnijā mecenāts tika sveikts lielajā jubilejā, bet 27. jūnijā – viņa rosinātā Latvijas kultūras muzeja “Dauderi” atklāšanas dienā pirms 36 gadiem – apmeklētājiem tika vērta izstāde “Gaidim Graudiņam – 100”. Tā vēsta par latviešu kultūras mecenāta un kolekcionāra ieguldījumu Latvijas kultūras dzīvē. Dauderu muzeja izveide ir cieši saistīta ar Gaidi Graudiņu, kura trimdā savāktā Latvijas kultūrvēsturisko priekšmetu kolekcija Trešās atmodas laikā tika atvesta uz Latviju, kļūstot par jaunizveidotā muzeja kodolu. Pateicoties mecenāta finansiālajam atbalstam, sākās “Dauderu” ēkas restaurācija un degradētās vides sakopšana. Latvijas neatkarības atjaunošanas sākumā tas bija pirmais tik plašais dāvinājums Latvijai un tās sabiedrībai.

Šogad izstādes atklāšanas dienā 27. jūnijā apmeklētāji varēja skatīt muzeju un izstādi bez maksas. Izstādi veido 11 fotogrāfijas, kurās redzami zīmīgi mirkļi no Gaida Graudiņa gadsimta garās dzīves, kā arī iepriekš neizstādīti krājuma priekšmeti, kas atgādina par viņa aktivitātēm trimdā: piedalīšanos organizācijā “Daugavas Vanagi”, Dziesmu svētkos u. c., par viņa izveidoto “Latviešu muzeju” Rietumācijā – Detmoldas mājā un vēlāk Grētemā. Tāpat ir aplūkojami tautastērpi un starparu perioda Latvijas armijas formas tērps no Graudiņa kolekcijas.

Maija vidū Dauderu Lielajā salonā tika atklāta Latvijas un ārvalstu mūsdienu mākslinieku izstāde “Daba kā mūza: vieta, kur dzimst māksla”, kas ir daļa no starptautiskās mākslas platformas “Art and Fashion Riga” (AAFR) projekta. Darbu autoru vidū ir vairāki Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) profesori. Par katru no māksliniekiem (gleznotājiem, skulptoriem, tērpu dizaineriem) īsu ieskatu sniedza Kristīne Priedīte, kura pārstāv jauno gleznotāju paaudzi. 6. jūnijā notika izstādes atjaunotās ekspozīcijas atklāšana – gleznotāju, skulptoru un tērpu dizaineru darbiem tika pievienots fotogrāfu veikums.

Dauderu dārza burvību var lietot arī kā iedvesmu. “Kuru koku jūs izvēlējāties attēlot? Jā, kompozicionāli būs labi, lai priekšplānā ir kāpa un celiņš,” šādi un citādi mākslinieka Alekseja Naumova ieteikumi bija dzirdami dārzā 16. maijā, kad risinājās viņa vadītā meistarklase. LMA profesors atzina, ka ar prieku vada meistarklases arī ārpus savu studentu loka un novēl visiem dalībniekiem turpināt attīstīt savas prasmes.

Savukārt 6. jūnijā Dauderu dārzā notika gleznotāja Imanta Vecozola vadītā meistarklase, kas deva iespēju uz klausīt gan LMA profesora pārdomas par mākslu, gan praktiskus padomus, piemēram: “Dziļumu var panākt ar krāsām, tās niansējot. Jāatzīst, ka ne visi izjūt kolorītu, un to diemžēl nevar iemācīt. Tāpat kā mūzikā nevar iemācīt radīt melodiju. Var jau mehāniski uzrakstīt notis simfonijai, bet melodijas nebūs.” |

↑ Skats izstādē “Gaidim Graudiņam 100”. Foto: Poļina Koroļova

← Gleznošanas meistarklases Alekseja Naumova un Imanta Vecozola vadībā

↓ Izstādes “Daba kā mūza: vieta, kur dzimst māksla” atklāšana. Foto: Poļina Koroļova

← Karaļa un karalienes (sākotnējā arābu versijā – šaha un vezīra) figūras. Foto: Andris Roze

→ Pilns šaha spēles komplekts, kāds redzams arī ekspozīcijā. Foto: Andris Roze

↑ Spēļu kauliņi šajā dambretes komplektā darināti pēc Kokneses pilī atrasto koka kauliņu parauga. Foto: Andris Roze

Viduslaiku galda spēles

Ekspozīcijā “Livonijas pilis” apmeklētājiem ir iespēja arī iemēģināt roku un prātu populārākajās viduslaiku galda spēlēs. Par to gādājis prasmīgais kokamatnieks Andris Roze, kurš izgatavoja vairāku galda spēļu figūras, kauliņus un spēles galdiņus.

Viduslaiku spēļu pazinēji izstādē atradīs vairākas spēles, to skaitā “Dzirnavas” un “Zaķi”, kuru spēļu galdiņi zīmēti pēc Rīgā atrastā 13. gadsimta parauga. Viduslaikos meklējami arī dambretes un šaha spēles pirmsākumi Eiropā.

Šaha spēle laika gaitā piedzīvojusi vislielākās pārvērtības, un ekspozīcijas veidotāji izvēlējušies piedāvāt vienu no spēles viduslaiku versijām, kurā gan spēles figūras, gan noteikumi ievērojami atšķiras no mūsdienās zināmajiem. Iedvesmu šaha figūru izgatavošanai devusi 13. gadsimtā darināta zirdziņa figūra, kas atrasta Rīgā, Peldu un Ūdensvada ielas stūrī. Pilns šaha figūru komplekts tika rekonstruēts, ņemot par pamatu šī zirdziņa izmērus un formu, kā arī apskatot stilistiski līdzīgu spēles figūru atradumus Ziemeļeiropā.

Tiek uzskatīts, ka šaha spēles pirmsākumi meklējami Indijā, bet Eiropā tā nonākusi galvenokārt ar arābu starpniecību. Islāma pasaulē radās arī tagadējais šaha figūru izkārtojums un spēles nosaukums. Šaha un viņa vezīra figūras viduslaiku Eiropā pārtapa par karali un karalieni, bet saglabāja arābu pasaulei raksturīgo formas stilizāciju. Figūra, ko mūsdienā šahā sauc par laidni, austrumu variantā bija kaujas zilonis. Arābu stilistiskajā interpretācijā par sākotnējo nozīmi liecināja tikai ilkņi – divi izciļņi figūras augšdaļā. |

Ikdienas ainu filmēšana

Veidojot ekspozīciju par Livonijas pilīm, muzejam bija iespēja turpināt sadarbību ar producentes Ilzes Celmiņas vadīto radošo grupu, kuru iepazinām jau gatavojot izstādi “Straumējot laiku”.

Viena intensīva darba diena filmēšanas paviljonā tika pavadīta, iemūžinot tēlus nelielām ikdienas dzīves ainiņām pilī. Aktieri Lilija un Edgars Lipori iejutās gan Livonijas mestra, gan kalpotāja, gan cietumnieka ādā. Rezultāts ir skatāms nelielu kustīgu siluetu veidā viduslaiku pils šķērsgrīzumā, lai uzskatāmāk parādītu pilī esošo telpu izkārtojumu un pielietojumu. |

↓ Tēlu filmēšana maltītes aintai ar aktieriem Liliju un Edgaru Liporiem. Foto: Irita Žeiere

↑ Mākslinieks Gundars Gulbis darba procesā. Foto: Irita Žeiere

Priekšmetu stiprināšana: prasmes un materiāli

Pirms ekspozīcijai paredzētie viduslaiku priekšmeti no muzeju krātuves ceļoja uz Rīgas pili, bija veicams rūpīgs sagatavošanās darbs – eksponātu stiprināšana pie īpaši veidotām pamatnēm, kas tapušas sadarbībā ar uzņēmumu “Yes We Can”.

Senlietu stiprināšanai nepieciešamas speciālas zināšanas un prasmes, kā arī specifiski materiāli, kas nekaitē muzeja priekšmetiem. Ar to veiksmīgi tika galā mākslinieks Gundars Gulbis, ar kuru muzejs sadarbojas ne pirmo reizi vien un kuram ir liela pieredze izstāžu vitrīnu iekārtošanā un priekšmetu stiprināšanā. Unikālo un trauslo viduslaiku priekšmetu fiksācija pasargā pašus eksponātus un ļauj tos labāk apskatīt muzeja apmeklētājiem. |

Ekspozīcijas dizaina pamats – polimērbetona grīdas plakne

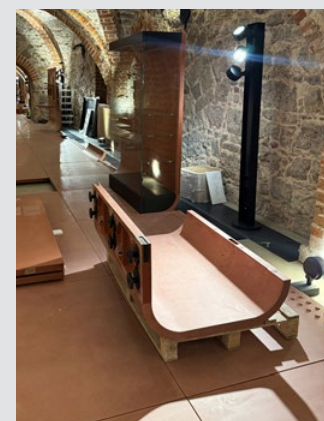
Ekspozīcijā “Livonijas pils” tieši grīdas segums, pa kuru pārvietosies apmeklētāji, spēlē galveno lomu ekspozīcijas dizaina risinājumā.

“Livonijas piļu” dizaina un tehniskā projekta autors Didzis Jaunzems to komentējis šādi: “Ekspozīcija veidota kā laikmetīga interjera instalācija, kas skaidri nodala vēsturisko mantojumu no mūsdienu piensuma. Pagrabstāva mūra sienas un velves atstātas neskartas, eksponējot vēsturisko interjeru, savukārt grīda izmantota ekspozīcijas izveidei. Ekspozīcijas grīdas plakne piepacelta no esošās grīdas un kā levitējoša taka ved apmeklētāju secīgi cauri dažādām Livonijas piļu saturiskajām tēmām. Katra tēma veidota kā iegriezums plaknē, kas uzlocīts atbilstoši tematiskās zonas funkcionalitātei – stends, vitrīna, galds, sols u. c.

Grīdas plakne veidota no polimērbetona, jo šis materiāls ir viegli kopjams un piemērots gan staigāšanai pa to, gan dažādu formu atliešanai, infografiku integrēšanai. Konstruktīvi polimērbetona apjoms tiek veidots kā plāna lējuma loksnes, kas kopā stiprinātas ar iekšējo metāla karkasu.” |

← ↓ Daudzfunkcionālā ekspozīcijas grīda izveides procesā. Foto: Jānis Puķītis un LNVM

Anša Cīruļa dizainēti krēsli

Gada sākumā LNVM saņēma dāvinājumu no Centrālās statistikas pārvaldes – mēbeles, kas, iespējams, atradušās Latvijas Valsts statistiskās pārvaldes pirmā direktora Marģera Skujenieka (1886–1941) kabinetā.

Nozīmīgāko dāvinājuma daļu veido krēsli nacionālā romantisma stilā no Centrālās statistikas pārvaldes apmeklētāju telpas. Krēsli ir daļa no Latvijas Valsts statistiskās pārvaldes oriģinālā mēbeļu komplekta, kas darināts 1930. gados. Tā dizaina autors ir Ansis Cīrulis, izgatavotājs – firma “Miķelsons un biedrs”. Dāvinājumā esošie krēsli bijuši restaurēti, zuduši oriģinālie sēdekļu apdares materiāli. Dāvinājumā no Centrālās statistikas pārvaldes ietilpst arī atpūtas mēbeļu komplekts, kas vēlāk restaurēts un pāršūts, un žurnālgaldiņš.

Pateicamies pārvaldes darbiniekiem par dāvinājumu! |

← Latvijas Valsts statistiskās pārvaldes darbinieki. 1. rindā no kreisās: 2. Andrejs Frīdbergs (1885–1966), 3. Voldemārs Salmis (1886–1948), 4. direktors Marģers Skujenieks (1886–1941), 5. Bruno Gernets, 6. Aleksandrs Maldups (1894–?), 7. Marta Šleiere (dz. Piola, 1892–1976). Rīga, 1920. gadu beigās. LNVM krājums

↑ Žurnālgaldiņš. 1950.–1960. gadi. Klubkrēsli Art Deco/agrīnā funkcionālisma stilā. 1930.–1940. gadi (?). LNVM krājums. Foto: Poļina Koroļova

↑ Divvietīgs dīvāns no Latvijas Valsts statistiskās pārvaldes atpūtas mēbeļu komplekta. Art Deco/agrīnā funkcionālisma stils. 1930.–1940. gadi (?). LNVM krājums. Foto: Poļina Koroļova

↓ Krēsli no Latvijas Valsts statistiskās pārvaldes mēbeļu komplekta. Dizaina autors Ansis Cīrulis, izgatavojusi firma “Miķelsons un biedrs”. 1930. gadi. LNVM krājums. Foto: Poļina Koroļova

↑ Derību sakta.
Ziemeļrietumkurzeme, ap 1820.
gadu. Foto: Poļina Koroļova. LNV
M jaunieguvums

→ Saktas fragments ar sadoto
roku motīvu, kas paslēpts zem
slīpētā stikla ietvara. Foto: Poļina
Koroļova

→ Saktas aizmugures fragments
ar uzrakstu "Gaising Guckum /
1820". Foto: Poļina Koroļova

Gaisiņu Jukuma sakta: teju vēsturiskais detektīvs

Muzeja krājumu nesēn papildināja Daces Straumes dāvinājums – tajā ietilpa arī aptuveni 200 gadus sena riņķveida sakta, kuras izpēte jau atklājusi daudz jauna gan par saktā izmantotajiem materiāliem, gan īpašniekiem.

Pēc formas un uzbūves tā ir Kurzemei raksturīga lielā villaines sakta jeb dižsakta, kas kalpoja ne tikai villaines sasprašanai, bet arī kā sievietes tērpa centrālā, vizuāli pamanāmākā rota. Greznās saktas pamatne rotāta ar gravētu un caurlauztu rakstu, 21 sarkanu slīpētu stiklu ietvarā, dekoratīvām rozetēm un tapiņu veida izciļņiem. Zīmīgs ir saktas augšdaļā un apakšdaļā iekļautais motīvs ar divām sadotām rokām un sirdi virs tām. Skatoties no priekšpuses, var atpazīt abu roku kreklu aproču atainojumu, bet sadotās plaukstas un sirdis gandrīz pilnībā paslēptas zem slīpētajiem stikliem un ieraiģām tikai saktu apskatot no sāniem.

Saktas ar sadoto roku motīvu ierasts dēvēt par derību saktām, jo vīri tās dāvināja sievietēm, taču to lietojums un simboliskā nozīme bija plašāka – bieži arī tēvi tās dāvināja meitām, krustvecāki – krustmeitām un citos gadījumos.

Jauniegūto saktu muzejā vispirms rūpīgi attīrīja arheoloģiskā materiāla restauratore Inita Smila, savukārt ķīmiķe Anastasija Silava muzeja laboratorijā veica mikroskopisko izpēti un metālu sakausējumu analīzi. Saktas materiāla noslēpums atklājās vietā, kur zosla (piespraužamā adatveida laipiņa) saskaras ar ornamentēto iekšējo perimetru, – tur baltā metāla virskārta ir nodilusi, atsedzot zemāk esošo vara sakausējumu. Tas ļāva secināt, ka saktas pamatne izgatavota no vara sakausējuma, kas pārklāts ar sudrabu.

Taču no kā veidoti zeltainie dekoratīvie elementi? Rentgenfluorescences analīze parādīja, ka to pārklājums satur zeltu ar nelielu dzīvsudraba piemaisījumu – raksturīgu uguns zeltījuma jeb amalgamas zeltījuma pazīmi. Vietās, kur zeltījums nodilis, īpaši uz izvirzītajām detaļām, zem tā redzams sudraba slānis, bet vēl dziļāk – vara sakausējums.

Īpašu vizuālo efektu saktai piešķir piesātināti sarkanie slīpētie stikla ieliktni, kurus nereti kļūdaini dēvē par akmeņiem. Patiesībā tie visbiežāk izgatavoti no svina stikla jeb kristāla, kam raksturīgs izteikts spīdums un gaismas laušana, bet rubīnsarkano nokrāsu šim stiklam piešķir vara savienojumi.

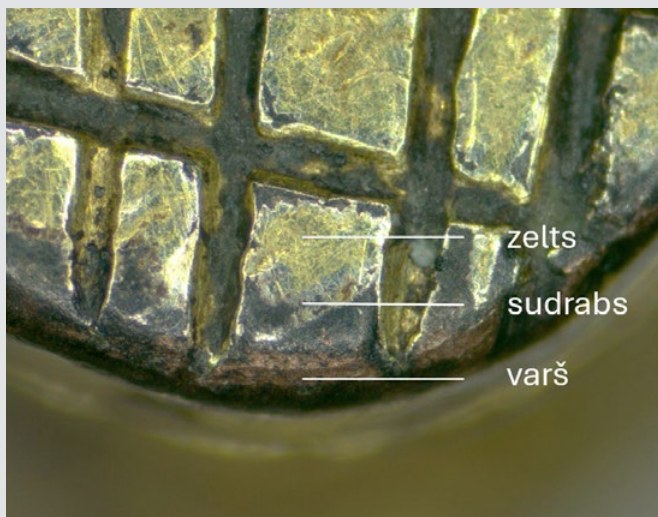

Pēc virsmas attīrīšanas saktas aizmugurē atklājās punktēts uzraksts “Gaising Guckum / 1820”. Izpētē noskaidrots, ka šie vārdi attiecas uz saktas sākotnējo īpašnieku – Užavas pagasta Gaisiņu māju saimnieku Jukumu. Viņš dzimis ap 1771. gadu un mūža sākumu pavadījis Lībcieņa Brunču mājās. 1799. gadā pēc tēva Andreja nāves Brunčos iecēla citu saimnieku, bet agrākais saimniekdēls Jukums pārcēlās uz apmēram 5 kilometru attāļajām Gaisiņu mājām, kas piederēja Užavas kroņa muižai. Arī Gaisiņos tobrīd bija nomiris iepriekšējais saimnieks, atstādams atraitni Ortu un trīs dēlus. Jukums kļuva par iegātni Gaisiņos – apprecēja par sevi desmit gadus vecāko atraitni Ortu, tā kļūdams par saimnieku un reizē par audzētāvu trim Ortas dēliem no viņas pirmās laulības. Orta mirusi laikā starp 1816. un 1820. gadu, bet par atraitni kļuvušais Jukums teju 50 gadu vecumā stājies otrajā laulībā ar Annu no Kangrotciema Bišķu mājām, kura tobrīd bijusi aptuveni 17 gadus veca. Laulības notikušas ap 1820. gadu, kad arī datēta sakta. Tas ļauj izdarīt hipotētisku pieņēmumu, ka Gaisiņu saimnieks Jukums šo saktu ar savu vārdu un gadskaitli dāvinājis jaunajai sievai.

Jukuma un Annas laulībā dzimušas trīs meitas. Gaisiņu saimnieks Jukums nomira aptuveni 57 gadu vecumā 1828. gadā. Pagasttiesa 1828. gada jūnijā laikrakstā “Latviešu Avīzes” publicēja aicinājumu divu mēnešu laikā pieteikties visus, “kam kādas taisnas parādu prasīšanas pie tām atlikušām mantām tā nomiruša Užaues saimnieka Gaisiņu Jukuma būtu, kā arī dzan tie, kam kāda atdošana (..) iraid”. Iespējams, parādu izrādījies vairāk, nekā Jukuma atraitne Anna spēja atmaksāt; uz savu mantojuma daļu droši vien pieteicās arī Jukuma dēli no pirmās laulības. Tādēļ saskaņā ar tiesas spriedumu Gaisiņu mājās rīkota ūtrupe.

↓ Saktas priekšpusē dekoratīvā izciļņa fragments 50x palielinājumā, kurā redzami vara, sudraba un zelta slāņi. Foto: Anastasija Silava

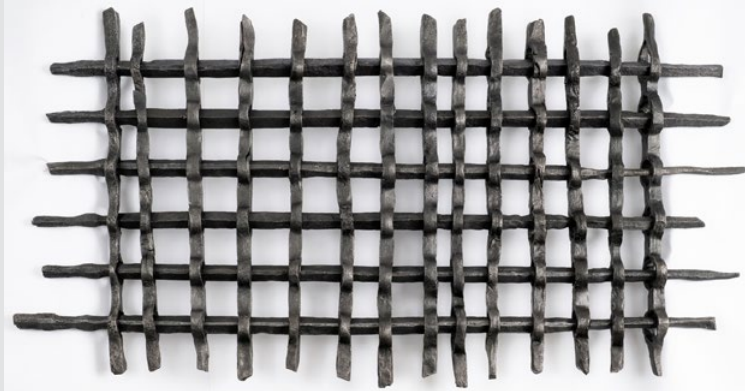
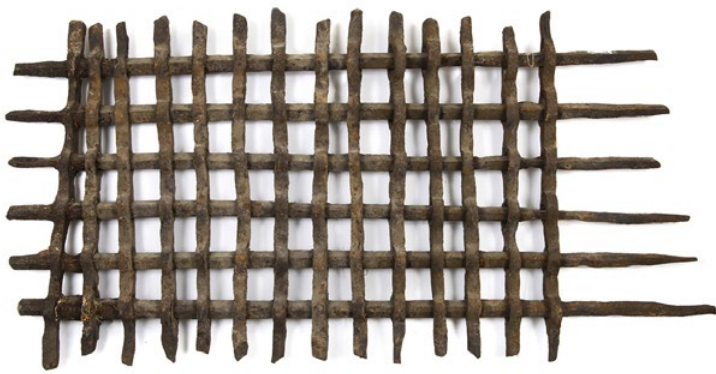
→ Deju kolektīva dalībniece Aina Šulce (priekšā 1. no labās) Ventspilī. 1950. gadu 2. puse. LNVM jaunieguvums

25 gadu vecumā kļuvusi par atraitni, Anna drīz apprecēja Gaisiņos strādājošo puisi Valtu no Brēdiku mājām, kurš tādējādi kļuva par Gaisiņu jauno saimnieku. Viņu ģimenē piedzima meitas Ede (1834) un Līze (1835). Pēc zemnieku brīvvaldības Kurzemes guberņā ikvienai ģimenei līdz 1835. gadam bija jāizvēlas uzvārds, un Gaisiņu saimnieki turpmāk saucās Freibergi. Anna Freiberga nodzīvoja līdz 1862. gadam, viņas otrais vīrs Valts – līdz 1881. gadam.

Pagaidām nav noskaidrots, kur un kādu īpašnieku rokās šī sakta atradusies pēc Annas mūža noslēguma, bet no aptuveni 20. gadsimta vidus sakta piederējusi mākslinieka, muzeju darbinieka, novadpētnieka un Līvu savienības biedra Andreja Šulca (1910–2006) ģimenei. Popes pagasta Miķeltornī dzimušais Šulcs jaunībā studēja glezniecību, bet kopš 1947. gada viņa vārds nesaraucami saistīts ar veselu trīs muzeju – Ventspils muzeja, Ventspils Jūras zvejniecības brīvdabas muzeja (mūsdienās Piejūras brīvdabas muzejs) un zvejnieku kolhoza “Uzvara” Zvejniecības muzeja-parka Lielupē (mūsdienās Jūrmalas Brīvdabas muzejs) – dibināšanu un vadīšanu. Šulcs enerģiski iesaistījās muzeju kolekciju papildināšanā, apzinot un paglābjot no iznīcības tūkstošiem kultūrvēsturisku priekšmetu. Ekspedīcijās iegūtie un cilvēku dāvinātie priekšmeti nonāca muzeju kolekcijās, turpretī šī sakta glabājusies paša Šulca ģimenē. Varbūt tās iegūšanas apstākļi bija atšķirīgi; ir iespējams, ka sakta saistīta ar Andreja Šulca vai viņa sievas, Dundagā dzimušās pedagoģes Lūcijas Reinvaldes (1909–2006) dzimtu. Vēlāk saktu svētku reizēs un koncertos pie tautastērpa nēsāja Andreja un Lūcijas Šulcu meita Aina (prec. Straume, 1940–2023) – skolotāja, tautas deju dejotāja, skolēnu deju kolektīvu vadītāja.

Pateicoties Ainas Straumes meitas Daces dāvinājumam, šī sakta ar divsimt gadu seno stāstu tagad glabājas LNVM un būs pieejama tālākai izpētei. Paldies Dacei Straumei, Mārtiņam Vesperim un Armandam Vijupam par konsultēšanu! |

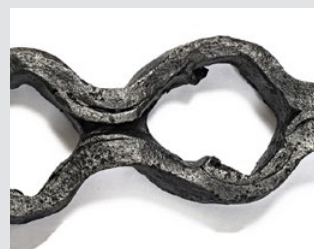

Sarežģīts darbs, lielisks rezultāts

Viens no ekspozīcijas “Livonijas pils” priekšmetu restaurācijas sarežģītākajiem piemēriem bija Rīgas pilī atrasto restu restaurācijas process, ko veica LNVM metāla izstrādājumu restaurators-meistars Krišjānis Rimšāns.

16. gadsimta restes no Rīgas pils Svina torņa tika atrastas pulvera pagraba šaujamlūkā pils izpētes laikā 1978. gadā. Tās kaltas no dzelzs un sastāv no 20 atsevišķām detaļām, kuras savulaik bijušas iemūrētas mūrī. Restes konstrukciju veido 6 vertikāli un 14 horizontāli stieņi. Horizontālajos stieņos iestrādāti caurumi, caur kuriem izvērti vertikālie stieņi, kopumā veidojot 142 x 101 cm lielu režģi.

Priekšmets restaurācijā saņemts ar blīvu korozijas produktu slāni, ko klāja netīrumi, celtniecības putekļi un lokāli javas uzslāņojumi. Restes apakšējā daļa bija īpaši stipri korodējusi, korozijas produkti sasļāņojušies un detaļas sakorodējušas. Restu izmēra un svara dēļ nebija iespējams veikt kvalitatīvu restaurāciju, tās neizjaucot pa detaļām, kas ar rūpīgu, pacietīgu un neatlaidīgu darbu veiksmīgi izdevās.

↑ Rīgas pils restes pēc restaurācijas. Foto: Jānis Puķītis

← Restaurēto detaļu fragmenti. Foto: Jānis Puķītis

Jau pēc pirmās elektrolītiskās apstrādes reizes kļuva redzams, ka virsmas ir ar sarežģītu reljefu un dziļiem korozijas produktu pildītiem padziļinājumiem, tādēļ bija nepieciešama smalkāka mehāniskā apstrāde. Sākotnēji šķietami vienkāršā restaurācija izvērtās ļoti laikietilpīgā un tehniski sarežģītā attīrīšanas procesā. Kombinējot abas metodes, izdevās noņemt biezu korozijas produktu slāni un stabilizēt priekšmeta virsmu. |

→ Restes restaurācijas procesā. Foto: Krišjānis Rimšāns

↑ Restes pirms restaurācijas. Foto: Landa Lagzdiņa

↓ Korozijas radītie defekti. Foto: Landa Lagzdiņa

← Bruņucepure pirms restaurācijas. Foto: Landa Lagzdiņa

↑ Bruņucepure restaurācijas laikā. Foto: Auce Purmale

← Bruņucepures apakšmalas bojājumi un ģipša pieveidojuma paliekas. Foto: Landa Lagzdiņa

↓ Bruņucepure pēc restaurācijas. Foto: Jānis Puķītis

Bruņucepure no Altenes pils

Viens no priekšmetiem, kas ekspozīcijā “Livonijas pilis” stāsta par Livonijas laika pilīs lietotajiem ieročiem un bruņojumu, ir Altenes pils 1963. gada izrakumos atrastā bruņucepure, kas datējama ar 14. gadsimta beigām – 15. gadsimta sākumu.

Bruņucepure LNVM restauratores Auces Purmales rokās nonāca tikai 2024. gadā.

Viengabala koniskā dzelzs bruņucepure bija saglabājusies trauklā stāvoklī, metāliskais kodols daudzviet bija zudis vai saglabājies vien plānā kārtā, bet virsmu klāja plaisas un deformācijas. Restaurācijas procesu īpaši sarežģītu un laikietilpīgu padarīja agrāk veiktie saglabāšanas darbi: ģipša pieveidojumi un biežais lakas slānis, kas ilgstoši kalpojās kā stabilizējošs materiāls, neļaujot priekšmetam sabrukt. Laika gaitā ģipša papildinājumi daudzviet bija atlūzuši kopā ar oriģinālā metāla fragmentiem – restaurācijas laikā tie bija īpaši saudzīgi jāatdala un jānostiprina sākotnējās vietās.

Vēl sarežģītāku darbu darīja lakas slāņa noņemšana, jo vairākās vietās tieši laka saturēja kopā saplaisājušos bruņucepures fragmentus. Katrs tīrīšanas posms tika veikts pakāpeniski un ļoti uzmanīgi, vienlaikus stiprinot trauklās vietas un aizpildot bojājumus – iesitumus un caurumus, kas, iespējams, radušies cepuri caursitot. |

↑ Divu bronzas katlu depoziāts atrakšanas brīdī arheoloģisko izrakumu laukumā.
Foto: Māris Zunde. LU LVI Arheoloģijas materiālu krātuve

→ Restaurācijas laikā traušlākās vietas tika nostiprinātas, dublētās ar marli un laku. Attēlā restauratore Aina Gailiņa. Foto: Landa Lagzdīņa

→ Bronzas katls pirms un pēc restaurācijas. Foto: Landa Lagzdīņa

Cēsu pils bronzas katls un rocenis

Cēsu mūra pilī atrastais Livonijas laika bronzas katls līdz ar citiem iepazīstina apmeklētājus ar virtuves iekārtojumu šī laika pilīs, bet pirms tam ar katlu strādāja LNVM restauratore Aina Gailiņa, piešķirot tam atjaunotu formu un spožumu.

Katlu depoziāts atrasts arheoloģiskajos izrakumos 1987. gada vasarā un attiecināms uz Livonijas kara 1577. gada septembra postošajiem notikumiem, kad Ivans IV Bargais ar savu karaspēku pēc piecu dienu ilgas apšaudes ieņēma Cēsu pili.

Depoziāta sastāvā ietilpa divi no bronzas skārda darināti, pēc lieluma un izgatavošanas tehnikas atšķirīgi katli, no kuriem lielākais bija ar spaiņa formu, ar atliektu augšējo malu, divām piekniedētām osām dzelzs loceņa ievietošanai, tā augstums 175 mm, bet diametrs 325 mm.

Restaurācijā lielais katls nonāca stipri cietis: tā augšmala bija deformēta un iekšējās sienas lietošanas laikā vairākkārt tikušas lāpītas ar 11 piekniedētām bronzas skārda plāksnēm. Katla iekšpuse stipri bojāta, pārklāta ar nevienmērīgu, pabiezu korozijas produktu slāni. Sienas vietām kļuvušas plānas, nestabilas un ar korozijas izēstiem lielākiem un mazākiem caurumiem, bet ārpusē klāta ar nevienmērīgu sodrēju kārtu. Katla locenis, kas atradās atsevišķi, bija stipri korodējis, sadalījies fragmentos, dažas daļas bija salīmētas, taču neprecīzi.

Katls tika tīrīts galvenokārt mehāniski ar dažādiem abrazīviem un ultraskaņas skeleri, pārmaiņus krācējot ar misiņa rotējošām krācbirstēm. Pēc virsmas notīrīšanas katla ārpusi un iekšpusi pasivēja, bet nestabilākās vietas, kuras nebija iespējams pilnībā atbrīvot no korozijas uzaugumiem, tika patinētas. Malas tika nostiprinātas, dublējot ar gāzes audumu un laku, un viss priekšmets pārklāts ar aizsargpārklājumu.

Atsevišķs stāsts ir par katla dzelzs loceni. Iepriekš tas bija neveiksmīgi līmēts ar līmi, melnu vasku un kaprona zeķi. Tos šķīdinot un noņemot, loceņa atsevišķās daļas sadalījās vēl 10 fragmentos, no kuriem daži bija ar tukšu vidu, to metāla kodols bija zudis. Fragmenti tika tīrīti mehāniski, paralēli stiprināti, piesūcināti ar laku. Pēc notīrīšanas tukšais vidus aizpildīts ar tonētiem epoksīda sveķiem. Atsevišķi fragmenti, kam saskares vietas nebija zudušas, tika salīmēti. Dzelzs loceņa fragmentu virsma tika pasivēta un tam uzklāts aizsargpārklājums. |

← Zvans pirms otrreizējās restaurācijas ar nelieliem korozijas laukumiem virsmā. Foto: Jānis Puķītis

↑ Piekorodējusi zvana mēle.
Foto: Jānis Puķītis

← Zvans ar atsegto virsmas bronžējumu un "atbrīvoto" zvana mēli. Foto: Jānis Puķītis

← Bronzas pārklājums zvana iekšpusē ar iestiprināto mēli. Foto: Jānis Puķītis

Mājlopu zvana atbrīvotā mēle

Gluži citā gaismā pēc restaurācijas atklājās kāds šķietami necils 13.–14. gadsimta saimniecības priekšmets – mājlopu zvans.

Mārtiņsalas pilī vēl 19. gadsimta beigās atrastais priekšmets reiz jau bijis apstrādāts – tam uzklāts aizsargpārklājums. Tomēr laika gaitā ārēju apstākļu ietekmē korozija vietām bija "izlauziesies" uz āru, tāpēc bija nepieciešams no jauna priekšmetu apstrādāt.

Arī šis zvans nokļuva pie restauratores Ainas Gailiņas un ieguva negaidītu, daudz greznāku veidolu. Pielietojot vairākas restaurācijas metodes, no dzelzs gatavotajam zvanam atklājās bronzas pārklājums. Lai gan tas nav saglabājies pilnībā, redzams, ka bronžējums veidots ne tikai trapecveida zvana ārpusē, bet arī iekšpusē. Restaurācijas procesa gaitā izdevās "atbrīvot" arī zvana mēli, kas bija piekorodējusi un nekustīga. Zvana piekarciņa gan bija zudusi jau priekšmetam nonākot muzejā. |

↑ Četras Dauderu "ēnas", Dauderu vadītāja Viola Ozoliņa un klientu apkalpošanas speciāliste Ilze Brinkmane. Foto: LNVM

↑ → Ēnu diena Rīgas pilī. Foto: Poļina Koroļova

↑ Ēnu dienas dalībniekus LNVM Krātuvē uzrunā muzeja direktors Toms Ķikuts. Foto: Jānis Puķītis

↑ Ēnu diena Tautas frontes muzejā. Foto: Anna Zeibārte

Ēnas muzejā 2026

Šogad visā pasaulē populārā karjeras izglītības programma Ēnu diena tika organizēta 1. aprīlī ar atbilstošu devīzi – "Ar karjeru nejoko!". Latvijas Nacionālo vēstures muzeju kā iespējamo darba vietu bija ieradušies lūkot 44 skolēni, ēnojot 18 muzeja speciālistus.

Muzeja četrās darbības vietās – Krātuvē, Dauderos, Tautas frontes muzejā un Rīgas pilī – skolēnus interesēja ēnot dažādus muzeja darbiniekus: direktoru un citu struktūrvienību vadītājus, krājuma glabātājus, restauratorus, muzejpedagogus, mājaslapas administratoru, apmeklētāju centra speciālistus, mākslas fotogrāfu.

Dienas sākumā iepazīnusi izvēlētās profesijas vēlamajā LNVM darbības vietā, pusdienlaikā skolēni satikās Rīgas pilī, kur tika vesti muzejpedagoga vadītā ekskursijā ekspozīcijā "Straumējot laiku", pēc kuras sekoja nodarbību telpas "Izziņas bēniņi" apmeklējums.

Lai veicas karjeras izvēlē un, iespējams, uz tikšanos muzejā! |

↓ "Ēnas" savā darbnīcā uzņēma arī restaurators Jānis Meņģels. Foto: Jānis Puķītis

↓ Ar Ēnu dienas dalībniekiem tiekas Arheoloģijas departamenta galvenā krājuma glabātāja Austra Engizere un Vēstures departamenta vadītāja Inta Robežniece. Foto: Jānis Puķītis

↑ Rīgas pils no Daugavas puses.
Fotogrāfs nezināms. 1918. gada
pavasaris. LNVN jaunieguvums

Rīgas pils vācu okupācijas laikā (1917–1918)

Muzeja krājums nesēn ieguvis vērtīgu papildinājumu – fotogrāfiju, kurā redzama Rīgas pils ar Svētā Gara tornī paceltu Prūsijas kara un dienesta karogu (vācu: *Preußische Kriegs- und Dienstflagge*). Izpēte atklāja, ka fotogrāfija tapusi 1918. gada pavasarī un ir būtiska liecība par Rīgas pili vācu okupācijas laikā, kas galvaspilsētā ilga no 1917. gada septembra līdz 1918. gada novembrim.

Līdz šim norises pilī “vācu laikā” 1917.–1918. gadā nav sistemātiski pētītas. Tomēr fotogrāfija un darbs pie muzeja topošās ekspozīcijas, kas veltīta Rīgas pils vēsturei, ir rosinājis pievērsties šī laikposma izpētei un jau ļāvis atklāt jaunus faktus par pils vēsturi.

1917. gada 3. septembrī Vācijas 8. armija ieņēma Rīgu. Armijas virspavēlniecība pilsētā ieviesa militāru okupācijas pārvaldi, savukārt Rīgas pils kļuva par mājvietu armijas štābam. Pagaidām trūkst konkrētu ziņu par citām institūcijām, kas vēl bez 8. armijas štāba uzturējās pilī. 1918. gada pavasarī tika veikta pils telpu apsekošana, lai pielāgotu vācu militāro iestāžu vajadzībām. Tās laikā tika konstatēts, ka pilī atrodas liels daudzums agrāko cara laika iestāžu arhīvu, kas dažādu iemeslu dēļ 1915. un 1917. gadā evakuācijas ietvaros nebija izvesti no pils.

Pilī atstāto arhīvu pārraudzību uzticēja Rīgas pilsētas arhīva direktoram Arnoldam Feiereizenam, kurš turpmāko mēnešu laikā rūpējās, lai tie netiktu iznīcināti un izvazāti, kā arī saskaņā ar vācu militārajām iestādēm sāka organizēt uz Tartu un citviet evakuēto dokumentu atgriešanu.

Vienlaikus Rīgas pilī vācu militāro iestāžu vadībā norisinājās arī reprezentatīvas, politiski nozīmīgas sapulces. Tajās vācbaltiešu muižnieki kopā ar konservatīvajiem latviešiem un igauņiem lēma par provāciskas Baltijas valsts izveidi. 1918. gada pavasarī Vācijas armija bija okupējusi visu Baltijas teritoriju un izbeigusi karadarbību Austrumu frontē pret Krieviju, tāpēc aktuāls kļuva jautājums par šī reģiona politisko nākotni. 12. aprīlī pils Baltajā zālē pirmo reizi sapulcējās Vidzemes, Igaunijas, Rīgas un Sāmsalas Apvienotā zemes padome, kas lēma par šo teritoriju atdalīšanu no Krievijas un patstāvīgas, konstitucionāli monarhiskas valsts izveidi. Apvienotās zemes padomes sēdes, kurās apsprieda dažādus jaunās valsts uzbūves jautājumus, Rīgas pilī norisinājās līdz pat Pirmā pasaules kara noslēgumam. Tomēr vācu militārā un politiskā vadība šaubījās par šādas valsts izveides lietderību. Vēlāk no idejas pavisam atteicās, jo vietējo iedzīvotāju vairākums iestājās par neatkarīgu nacionālu valsti – Latvijas un Igaunijas – izveidošanu.

↑ Vācijas 8. armijas štāba virsnieki Rīgas pils priekšpils pagalmā pie ieejas. Augšējā rindā centrā – armijas virspavēlnieks Ginters Emanuels fon Kirhbahs. Fotogrāfs nezināms. 1918. gada aprīlis. Baltische Illustrierte Zeitung, Nr. 5, 1918. gada jūlijs

→ Prūsijas kara un dienesta karogs, kas vācu okupācijas laikā 1918. gadā plīvoja Rīgas pils Svētā Gara tornī. Pirmā pasaules kara laikā to lietoja pie vācu militārās pārvaldes pārziņā esošajām valsts ēkām, nocietinājumiem un kazarmām

Vācijas militāro pārvaldi Latvijas teritorijā likvidēja decembra vidū, un savas pilnvaras tā nodeva Latvijas Pagaidu valdībai. Tomēr Rīgas pilī joprojām turpināja uzturēties vācu militārās iestādes, jo saskaņā ar Kompjeņas pamieru Vācijas bruņotajiem spēkiem bija jānodrošina Baltijas teritorijas aizsardzība līdz vietējo nacionālo valdību nostiprināšanai.

Šobrīd apzinātie materiāli par vācu okupācijas laiku pilī atklāj arī kādu ne sevišķi glaimojošu epizodi. 1918. gada 5. oktobrī ap plkst. puspieciem no rīta pils ceturtā stāva Dienvidu stūra telpās (Daugavas pusē līdzās mazajam Pīpera jeb Taurētāja tornim) bija izcēlies ugunsgrēks. Par tā iemeslu tika uzskatīta bojāta telpu apkures iekārta. Laikraksts “Rīgas Latviešu Avīze” rakstīja: “Uguni pamanīja tikai no stipriem dūmiem un dūmu smakas, un tāpēc arī ugunsdzēsējus izsauca pavēlu.” Dzēšanas darbus apgrūtināja spēcīgs sadūmojums, traucējot piekļūt degošajai vietai. Tie turpinājās vairākas stundas, un, kā ziņoja prese, “telpas stipri izdega”.

Ugunsgrēka skartajās telpās nekavējoties sāka remontdarbus. To kvalitāte okupācijas varai nerūpēja; darbi tika paveikti steigā un visai pavirši. Ar remonta sekām vēlāk saskārās Valsts vēsturiskais muzejs (mūsdienās – LNVM), kas 1931. gadā ieguva šīs telpas lietošanā pēc Valsts vēsturiskā arhīva aiziešanas no pils un veica telpu remonta un pielāgošanas darbus muzeja vajadzībām. 1933. gada 12. oktobrī muzeja pārzinis Matīss Siliņš ziņojumā Valsts kontrolei par jaunākajiem muzeja telpās izdarītajiem remontdarbiem cita starpā minēja: “[..] darbā kļuva redzama parādība, ka pasaules kara vācu okupācijas laikā šis pils spārns apdedzis, grīda bijusi pat izdegusi. Tā gan tad atjaunota, bet nespundētiem un slikti kaltētiem dēļiem, tā kā tagad tie bij[a] sarāvušies šķirbaini, vietām pat no vienas vietas līdz pirksta platuma spraugām.”

Interesanti, ka tieši vācu militāro iestāžu klātbūtnes dēļ Latvijas Republikas neatkarība 1918. gada novembrī netika pasludināta Rīgas pilī. 17. novembrī tikko nodibinātā Latvijas Tautas padome sprieda, ka pils būtu viena no piemērotākajām vietām, kur sarīkot svinīgo valsts dibināšanas aktu. To noteica apziņa, ka pils jau vēsturiski bijusi varas centrs, un vēlme simboliski godināt to latvju senču piemiņu, kas šo pili pirms gadsimtiem cēluši. No šīs domas tomēr atteicās. Tā kā pilī bija Vācijas 8. armijas štābs, tā bija grūti pieejama privātpersonām. Bija nepieciešama īpaša štāba izsniegta atļauja, lai pili varētu apmeklēt.

Bez tam pils telpas arī tehniski nebija piemērotas plašas publikas sapulcēšanai, taču bez tās nebūtu iespējams panākt notikumam atbilstošu svinīgumu. Turklāt pils Svētā Gara tornī plīvoja vācu karogs, kas “būtu nepatīkams, jo to noņemt vācieši diezin vai būs ar mieru”.

Vācu militārās iestādes pilī saimniekoja līdz 1919. gada sākumam. 1. janvāra rītā, saņemot ziņu, ka Padomju Krievijas Sarkanā armija jau atrodas Rīgas pievārtē, vācieši pili steigā atstāja un atkāpās uz Kurzemi. Tīkmēr pamestajā ēkā ielauzās vietējie lielnieki un salaupija vācu atstātos ieročus un municiju, kas armijas vajadzībām tika uzglabāta pils pagrabos. |

← Izstāde “Svinam kopā!”.
Foto: Poļina Koroļova

← Ekskursija izstādē “Svinam kopā!”. Foto: Poļina Koroļova

← LNVM Viduslaiku, jauno un jaunāko laiku vēstures pētniecības nodaļas vadītājs Imants Cīrulis stāsta par izstādi LTV1 Kultūras ziņām. Ekrānšāviņš

↓ 4. maijs nodarbību telpā “Izziņas bērniņi”. Foto: Poļina Koroļova

↓ Ekskursija ekspozīcijā “Straumējot laiku”. Foto: Poļina Koroļova

“Svinam kopā” – izstāde Rīgas pilī
KULTŪRAS ZINĀS “Rīga IFF” sāk darbu pieņemšanu dalībai festivāla Baltijas mūzikas video konkursā

4. maiju Rīgas pilī svinējām kopā

Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienā LNVM Rīgas pilī piedāvāja svētku programmu, kurā akcentēta cilvēku vienotība svētkos, svinīgos brīžos, un pozitīvu emociju izpausmes, kopā esot. Kā vienmēr valsts svētkos, muzejs visu dienu bija pieejams bez maksas.

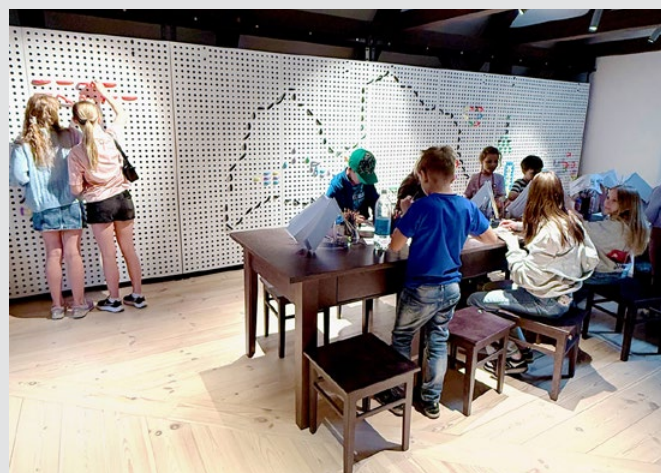
Īpaši 4. maijam muzejs bija sagatavojis izstādi “Svinam kopā!” par dažādiem svētku svinēšanas veidiem Latvijā, kas redzami muzeja krājuma fotogrāfijās un svētkus raksturojošos priekšmetos. Izstādi veidoja sadaļas “Krāšņi”, “Garšīgi”, “Svinīgi”, “Dzīvespriecīgi”, “Vienojoši”, tā atspoguļoja svētku atzīmēšanu gan personiskā un ģimenes, gan kolektīvā un valstiskā izpratnē. No gatavošanās svētkiem līdz gardu mielastu baudīšanai pilsētā un laukos, no iesvētību smaržīgā puķu pušķa līdz salūtam nakts debesīs, no Jāņu nakts dziesmām līdz aizrūtai elpai, skaitot balsis pirms Neatkarības deklarācijas pieņemšanas – šāds un vēl plašāks ir svētku svinēšanas vēriens, kas bija redzams izstādes attēlos.

Izstāde bija paredzēta gan refleksijai par svētku būtību un izpausmēm, gan iedvesmai – apmeklētāji tika aicināti paplašināt svētku un svinēšanas tēmu, daloties ar fotogrāfijām no sava personiskā arhīva un atmiņu stāstiem, kā arī pievienojot tos LNVM platformām Gadsimta albums un Gadsimta stāsti.

Visas dienas gaitā slaidrādē varēja vērot, kā attēlos fiksēti vieni no vērienīgākajiem un nozīmīgākajiem pasākumiem Latvijas nesena vēsturē – Trešās atmodas laika notikumi, kas risinājās pie Rīgas pils, 11. novembra krastmalā.

Pils 4. stāvā bija apskatāma nesen atklātā Latvijas vēstures ekspozīcija “Straumējot laiku”, kurā Latvijas vēsture skatīta caur cilvēku piederību kopienām – saimei, kārtai, draudzei, biedrībai vai kustībai, partijai u. c. Ekspozīcijā notika ekskursijas gida vadībā, kuru laikā Latvijas vēsture atklājās plašāk un daudzveidīgāk.

Ģimenēm ar bērniem šajā dienā piedāvājām doties uz pils augšējo stāvu, kur nodarbību telpā “Izziņas bērniņi” ikviens var kļūt par vēstures pētnieku, atverot septiņus brīnumskapiņus, kā arī radoši darboties un izpausties. |

↑ Skati Zinātniskajos lasījumos. Ķīmiķe Anastasija Silava stāsta par senākā un agrā dzelzs laikmeta bronzas priekšmetu izpētes rezultātiem. Jautājumu uzdod vēsturnieks Imants Ćirulis. Foto: Jānis Puķītis

→ Krājuma glabātāja Sabīne Vītola lasīja referātu "Vienas personības dažādie stāsti: Kārlis Dēķens muzeja krājumā". Foto: Jānis Puķītis

↑ Krājuma glabātājas Sintijas Rečas pētījuma tēma bija "Kur sēdēs pieci svaini? Zemnieku krēsli Latvijas teritorijā 19. gadsimtā". Foto: Jānis Puķītis

← Zinātniskos lasījumus moderēja LNVM direktora vietniece zinātniskajā darbā Olga Miheloviča. Foto: Jānis Puķītis

Ikgadējie Zinātniskie lasījumi

Turpinot tradīciju, 13. maijā Rīgas pilī notika LNVM ikgadējie Zinātniskie lasījumi, kuros muzeja speciālisti iepazīstināja ar jaunāko pētījumu rezultātiem arheoloģijā, vēsturē, mākslas vēsturē, etnogrāfijā un faleristikā.

LNVM Zinātniskie lasījumi piedāvāja plašu un daudzveidīgu tēmu loku par Latvijas vēsturi – no senākajiem arheoloģiskajiem priekšmetiem līdz 20. gadsimta sociālajām un kultūras norisēm, akcentējot muzeja krājuma bagātību un pētniecības nozīmi mūsdienās. Pētījumu uzmanības centrā bija gan personības – pedagogs un sabiedriskais darbinieks Kārlis Dēķens, fotomākslinieki Arnolds Oskars Pirro un Aleksandrs Šumahers, sportiste Anna Pakalna –, gan caur atsevišķu unikālu kolekciju priekšmetiem skatīta problemātika. Daļa pētījumu akcentēja vēstures gaitā nozīmīgus un mazāk apzinātus procesus un jautājumus, piemēram, muzeja krājuma priekšmetu detalizētu izvērtēšanu un to vēsturiskā konteksta noteikšanu, kā arī pievērsās vēsturiski sarežģītu tēmu analīzei, piemēram, Iskolata režīma veiktajām vidzemnieku deportācijām u. c. |

↓ Skati no pasākuma. Foto: Jānis Puķītis

↑ Jūrmalas muzeja darbinieki Imanta Kristapa Kalēja vadītā ekskursijā ekspozīcijā “Straumējot laiku”. Foto: Jūrmalas muzejs

↑ LNVM IKD darbinieki Jūrmalas muzeja ekspozīcijā. Foto: LNVM

↑↓ Tikšanās ar ALTA biedriem – dažādu tūroperatoru pārstāvjiem 1. aprīlī Rīgas pili. Foto: Jānis Puķītis

Kolēgu viesošanās Rīgā un Jūrmalā

Maijā, kad ik gadu tiek organizēta ne tikai Muzeju nakts, bet arī Starptautiskā muzeju diena, LNVM Izglītības un komunikācijas departamenta (IKD) darbinieki tradicionāli atzīmē profesionālos svētkus, viesojoties kādā Latvijas muzejā. Šoreiz viesošanās izdevās “divvirzienu” – muzejs, kuru brauca apskatīt IKD, pirms tam viesojās Rīgas pili.

Papildinājums Rīgas kultūrtūrismam

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs līdz ar renovētās Rīgas pils un jaunu Latvijas vēstures ekspozīciju atvēršanu kļūst par pievilcīgu tūristu galamērķi.

Lai stāstītu par muzeja piedāvājumu ārvalstu viesiem, pavasarī muzejs organizēja informatīvu semināru Latvijas Tūrisma Aģentu un Operatoru Asociācijas biedriem (ALTA) – tūroperatoriem, tūrisma aģentiem. Semināra dalībnieki LNVM direktora Toma Ķikuta un Izglītības un komunikācijas departamenta vadītājas Astrīdas Burbickas vadībā iepazinās ar atjaunotās Rīgas pils telpām, ekspozīciju “Straumējot laiku” un muzeja tālākām iecerēm. Pēc tikšanās ALTA valdes priekšsēdētājs Ēriks Lingeberziņš sociālajos medijos dalījās iespaidos: “Prieks par muzeja atvērību sadarbībai ar ienākošā tūrisma uzņēmumiem. Šis ir izcils papildinājums Rīgas kultūras tūrisma piedāvājumam ar saprotamu, uztveramu un pozitīvi uzlādējošu vēstījumu.”

Ekskursijā iepazīstinot ar jaunatklāto ekspozīciju “Straumējot laiku” Rīgas gidus, muzejs saņēma daudz pozitīvu atsauksmju par modernu, izzinošu un interesantu ekspozīciju. |

21. maijā LNVM Rīgas pili apciemoja Jūrmalas muzeja un tā filiāļu darbinieki, iepazīstot nesen atvērto Latvijas vēstures ekspozīciju “Straumējot laiku”. Kā sacīts Jūrmalas muzeja Facebook lapā, mūsu kolēģi baudījuši “...aizraujošu stāstu par Latvijas vēstures plūdumu no senatnes līdz mūsdienām. Īpašs paldies muzejpedagogam Kristapam Kalējam par iedvesmojošo ekskursiju, kas ļāva uz vēsturi paskatīties vēl tuvāk un personīgāk.”

IKD darbinieki atbildes vizītē devās 25. maijā, apmeklējot Aspazijas māju un Jūrmalas muzeju, kur tika viesmīlīgi uzņemti un iepazīstināti ar šo muzeju ekspozīcijām, kā arī mainīgo izstāžu veidošanas niansēm. Diena izdevās papildīta – gan kā jaunas pieredzes gūšana, gan kā ceļojums. |

↑ Muzeju nakts viesus LNVM Krātuvē sagaidīja Etnogrāfijas nodaļas vadītāja Sanita Zvidra. Foto: Evita Zarāne

↓ Muzeju nakts Krātuvē. Foto: Evita Zarāne

→ Rīgas pils kapelā uzstājas seno deju grupa "Ballare". Foto: Jānis Puķītis

→ Muzeju nakts Rīgas pils remtēri. Foto: Jānis Puķītis

↓ Muzeju nakts viesi Rīgas pilī vēro slaidrādi. Foto: Jānis Puķītis

LNVM Muzeju nakts 2026

23. maijā Latvijas Nacionālais vēstures muzejs piedāvāja daudzveidīgu muzeja iepazīšanas programmu visās darbības vietās: Krātuvē, Rīgas pilī, Dauderos un Tautas frontes muzejā, pieskaņojot savu piedāvājumu šī gada akcijas devīzei "Priekšmeta piedzīvojumi".

LNVM Krātuvē Muzeju nakts piedāvājums sākās dienā – 11.00, 12.00, 13.00, 14.00 un 15.00 notika ekskursijas muzeja krātuvēs, kas parasti nav pieejamas plašai publikai. Aptuveni divu stundu garumā ekskursantus pa muzeja gaitenīem veda LNVM Etnogrāfijas nodaļas vadītāja Sanita Zvidra un Vēstures departamenta pētniece Anita Meinarte, krātuvēs un darbnīcās ar stāstījumu sagaidīja muzeja speciālisti – krājuma glabātāji, pētnieki, restauratori, ķīmiķi, pa-verot skatu uz muzeja "neredzamo dzīvi".

LNVM Rīgas pils Muzeju naktī piedāvāja programmu "Priekšmetu dažādās dzīves Rīgas pilī". Visu vakaru līdz pusnaktij apmeklētāji tika aicināti apskatīt Rīgas pili – vēstures notikumu liecinieci, bet ekspresizstādē "Svinam kopā" – svētku svinēšanas veidus un atribūtus. Pils kapelā varēja baudīt muzikālu priekšnesumu, kurā apvienotas dziesmas, mūzika un dejas no viduslaikiem un agrīnā baroka līdz mūsdienu autoru madrigāliem kora "Aizkraukle", senās mūzikas ansambļa "Trakula" un seno deju grupas "Ballare" sniegunā.

Tāpat šajā vakarā bija apskatāma īpaša priekšmetu grupa – Rīgas pils restaurācijas un izpētes gaitā atrastie priekšmeti, kas savulaik kalpojuši pils iemītniekiem ikdienā, bet tagad kļuvuši par muzeja eksponātiem. Priekšmetiem blakus bija atvērta jauno mākslinieku darbnīca, kurā tēliem varēja piešķirt savas krāsas un dizainu.

Vakara gaitā dažādās vietās pilī bija sastopami pils kādreizējie iemītnieki – Volters fon Pletenbergs, Gothards Ketlers un viņa kundze Anna, Kārlis Ulmanis –, ar kuriem varēja nofotografēties piemiņai.

↑ Dauderi gaida Muzeju nakts apmeklētājus. Foto: Jānis Puķītis

↓ Muzeju nakts norises Dauderos: radošās darbnīcas un vēsturiskā zupa. Foto: Jānis Puķītis

↑ ← Muzeju nakts Tautas frontes muzejā. Foto: Anna Zeibārte

LNVM Dauderos programmā “Dauderu priekšmetu neparastie stāsti” par namā redzamo priekšmetu daudzveidību varēja pārliecināties gan ekspozīcijā un izstādē, gan fotoorientēšanās sacensībās un citās norisēs.

Dauderu dārzā varēja izsekot priekšmetu pārvērtībām Sarkandaugavas filiālbibliotēkas radošajā darbnīcā un viktorīnā “Priekšmetu piedzīvojumi pasakās”, kā arī Mākslas studijas “Art and Fashion Riga” meistarklasēs un mākslas skatē. Visu vakaru blakus esošajā Dauderu parkā bija iespējams uzkāpt mākslīgajās pilsdrupās-tornī, no kura paveras neierasts skats uz tuvu un tālu apkārtni. Ekskursijas gida vadībā palīdzēja atklāt Dauderu priekšmetu stāstus, bet vēlāk kairinošu aromātu sāka izplatīt tradicionālā uz ugunscura vārītā zupa, ko nogaršot bija aicināts ikviens Muzeju nakts viesis.

LNVM Tautas frontes muzeja programmai bija dots nosaukums “Seko Atmodas pavedienam!”. Visu vakaru muzejā varēja meklēt atbildes uz jautājumu “Vai priekšmeti spēj runāt un vēstīt?”. Muzeju nakts apmeklētāji tika aicināti doties aizraujošā klātienē meklēšanā, kurā katrs atrastais pavediens atklāja unikālu Atmodas laika stāstu un laikmeta garu varēja izjust caur cilvēku drosmīgajām izvēlēm, personiskiem pārdzīvojumiem un kopības sajūtu. Īpašu atmosfēru veidoja arī Atmodas laika dziesmas. |

← Ekrānā – LNVM pieteikuma videoprezentācija.
Foto: Jānis Puķītis

↑ Viena no muzejnieku grupām viesojās Ventspils Livonijas ordeņa pilī. Foto: Valters Lācis

Muzeju diena un balvas

Šogad uz Muzeju dienu – ikgadējo nozares pasākumu, kur satiekas visa lielā Latvijas muzeju saime, pavada laiku kopā un godina izcilākos veikumus pagājušajā gadā, – Ventspilī 1. jūnijā devās visai plaša LNVM delegācija.

Baudot Ventspils muzeja viesmīlību un organizatoriskās prasmes, tika iepazīts gan Piejūras brīvdabas muzejs, gan Ventspils Livonijas ordeņa pils, baudītas gardas pusdienas brīvā dabā. Dienas otrā daļa ritēja koncertzālē "Latvija", kur tika pasniegtas balvas un godināti tie, kuri muzeju jomā devuši augstu novērtētu ieguldījumu un nostrādājuši ievērojamu laiku.

LNVM pārstāvji uz skatuves tika saukti vairākkārt: kā nominanti Gada balvai ar projektu "Nodarbību telpa bērniem un skolēniem "Izziņas bēniņi" un izglītības programmas"; bijušais muzeja direktors Dr. hist. Arnis Radiņš un viņa vietniece krājuma darbā Mg. art. Anita Meinarte – Mūža balvas saņēmšanai; muzeja darbinieki, kuru darba stāžs muzejos pārsniedzis 25 gadus: Arheoloģijas departamenta vadītāja vietniece Zane Buža, pētniece Ingrīda Līga Virse, krājuma glabātājs Normunds Grasis, Restaurācijas departamenta restaurators Jānis Mengēls.

Paldies Latvijas Muzeju biedrībai, Ventspils muzejam un kolēģiem citos muzejos par skaisto dienu! |

Dr. hist. Arnis Radiņš

Mg. art. Anita Meinarte

← LNVM IKD pārstāves saņem nominācijas balvu par "Izziņas bēniņiem" un izglītības programmām Rīgas pilī.
Foto: Valters Lācis

↑ Mūža balvas tika piešķirtas Anim Radiņam un Anitai Meinartei

← Balvas laureātiem un 25 gadus muzejos nostrādājušajiem.
Foto: Valters Lācis

LNVM restauratori triennālē “Connecting Histories”

No 22. līdz 25. aprīlim seši LNVM Restaurācijas departamenta speciālisti piedalījās 14. Baltijas valstu restauratoru triennālē “Connecting Histories: Conservation in a Shifting Landscape” Tallinā, Igaunijā.

Baltijas restauratoru triennāles tradīcija aizsākās Rīgā 1987. gadā. Kopš tā laika ik pēc trim gadiem šis nozīmīgais restaurācijas nozares notikums tiek organizēts kādā no Baltijas valstīm. Šogad Latvijas, Lietuvas un Igaunijas restauratori pulcējās Tallinas Kalamajas rajona kultūras centrā “Salme”.

Latvija konferencē bija pārstāvēta ar piecām prezentācijām un 28 stenda referātiem. LNVM speciālisti prezentēja vairākus stenda referātus, kas aptvēra dažādas jomas, materiālus un laikposmus: “Ķivutkalna bronzas priekšmetu atkārtota restaurācija: no ikoniskā izskata uz autentisku saglabāšanu” (autore: Rasma Lezdiņa, Anastasija Silava), “Grāmatas restaurācija: pirmais Bībeles tulkojums latviešu valodā” (Linda Dreimane), “Pulksteņa mehānisma dekoratīvās arkas restaurācija” (Krišjānis Rimšāns), “Indijas kathputli lelle – Sita” (Tabita Lapiņa, Elza Lapiņa), kā arī stenda referātu par tekstila izstrādājumu restaurāciju (Indra Saulesleja).

← Metāla restaurators Krišjānis Rimšāns moderē konferences sesiju. Foto: Katrīna Saar

← Tikšanās ar restaurācijas centra “Kanut” speciālistiem. Foto: Anastasija Silava

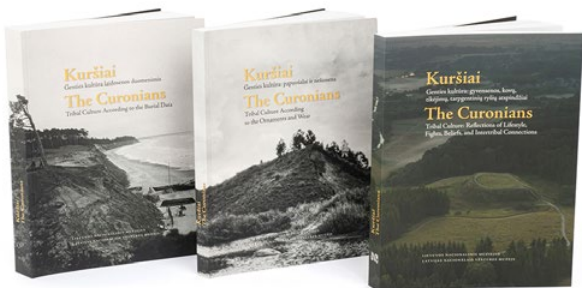
↑ 14. Baltijas valstu restauratoru triennāles afiša. Publicitātes materiāls

↑ Konferences dalībnieki aktīvi pēta stenda referāta materiālus. Foto: Anastasija Silava

Nozīmīgs LNVM Restaurācijas departamenta laboratorijas ieguldījums atspoguļojās arī divos mutiskos referātos – par venēciešu iesējuma restaurāciju (Baiba Uburģe, LNMM, Inga Šteingolde, LNA, Iveta Balode-Daugule, LNB, Indra Tuņa un Anastasija Silava, LNVM) un par Kārļa Sūniņa lielformāta glezniecības restaurāciju (Dace Pāže, LMA, Irbe Grīnberga, Indra Tuņa, LNVM). Savukārt mūsu kolēģis restaurators-meistars Krišjānis Rimšāns moderēja vienu no interesantākajām konferences sesijām – iepazīstināja ar referātiem, piedalījās diskusijās un rosināja saistošas profesionālās debates.

Līdztekus intensīvajai konferences programmai notika arī tikšanās ar Igaunijas kolēģiem Konservācijas un digitalizācijas centrā “Kanut” (*Conservation and Digitisation Centre Kanut*), kā arī plaša ekskursiju programma, piemēram, uz Igaunijas Bruņniecības namu (*The Estonian Knighthood House*) un Nigulistes muzeju (*The Niguliste Museum*), kurā bija skatāma izstāde “From Restorer to Conservator” (“No restauratora līdz konservatoram”), kas veltīta Igaunijas Mākslas muzeja restaurācijas nodaļas 50 gadu jubilejai.

Paldies muzejam un Valsts kultūrkapitāla fondam par atbalstu dalībai konferencē, kā arī Latvijas Restauratoru biedrībai par stenda referātu maketēšanu un drukāšanu! |

Lietuvas kolēģu vizīte

Nesen LNV M Arheoloģijas departamentā tika uzņemti kolēģi no Lietuvas Nacionālā muzeja – Gytis Grižas, Saulius Žegunis un Povilas Blaževičius no Aizvēstures arheoloģijas departamenta un Valdas Steponaitis no Viduslaiku un jauno laiku arheoloģijas departamenta.

Vizītes galvenais iemesls meklējams teju 20 gadus senā pagātnē, kad abi muzeji veidoja kopīgu izstādi “Kurši”. Gan Rīgā, gan Viļņā tika izstādītas arheoloģiskās kolekcijas, kā arī veikti pētījumi un apkopota informācija par kuršiem, rezultātā izveidojot izstādes katalogu trīs daļās. Pirmā daļa par kuršu 3.–16. gs. materiālajām liecībām saistībā ar apbedījumu rituālajām tradīcijām tika izdota 2009. gadā, otrā daļa par kuršu rotaslietu veidiem un to attīstību 2.–17. gs. – 2016. gadā. Trešais katalogs, kurā atainotas liecības par kuršiem senajās dzīvesvietās un depozītos, tika ierauts dzīves līkločos un savu iznākšanu sagaidīja tikai šogad. Taču, neskatoties uz ilgo tapšanas laiku, esam priecīgi savās rokās turēt kuršu trešo katalogu un sveikt kolēģi Baibu Dumpi, kura ir devusi savu artavu sadaļā par kuršu keramiku.

Pēc svinīgās kataloga nodošanas LNV M rīcībā Lietuvas muzeja kolēģi tika iepazīstināti gan ar muzeja krājuma telpām Pulka ielā Arheoloģijas departamenta vadītāja Jāņa Cigļa vadībā, gan jauno ekspozīciju Rīgas pilī LNV M direktora Toma Ķikutam vadībā.

Patiesi prieks par līdzšinējo sadarbību ar kaimiņvalsts kolēģiem, un lai draudzība turpinās!

↑ Kataloga visi trīs sējumi.
Foto: Poljina Korolova

↓ Lietuvas kolēģu vizītes laikā LNV M Krātuvē. Foto: Gytis Grižas un Povilas Blaževičius

← Daļa no Jāņa Krieva darbnīcā veidotās keramikas LNV M krājumā.
Foto: Jānis Puķītis

← Atklāšanas pasākumā, pateicoties par ieguldījumu un ilgstošu sadarbību, LNV M direktoram Tomam Ķikutam un Etnogrāfijas nodaļas krājuma glabātājai Annai Bartkevičai (attēlā) tika pasniegta Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja Goda zīme.
Foto: Gatis Dieziņš

↑ Keramikas izstādes kopskats.
Foto: Gatis Dieziņš

Atklāta izstāde par Jāņa Krieva keramiku

Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā 28. maijā sirsnīgā gaisotnē atklāta izstāde “Uzmanīgi! Māla trauki. Jāņa Krieva keramikas darbnīcai 100”, kas veltīta ievērojamā keramiķa Jāņa Krieva darbnīcas simtgadei. Tās veidošanā piedalījās arī LNV M.

Izstādē apskatāmi vairāk nekā 450 priekšmeti no Tukuma muzeja, Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja un Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājumiem. Ekspozīcija piedāvā plašu ieskatu keramikas mākslas attīstībā, demonstrējot gan Jāņa Krieva darbnīcas darbus, gan kombināta “Māksla” Tukuma darbnīcas darinājumus. Apmeklētājiem ir iespēja novērtēt Jāņa Krieva darbnīcai raksturīgo formu, glazūru, ornamentu un keramikas priekšmetu daudzveidību.

No LNV M Etnogrāfijas nodaļas Keramikas kolekcijas izstādē iekļauti vairāk nekā 60 keramikas priekšmeti. Muzeja restauratori veikušu pamatīgu darbu, sagatavojot tos eksponēšanai, – par to pateicība keramikas, stikla un porcelāna izstrādājumu restauratorēm levai Mednei, Katrīnai Ozolai un praktikantei Martai Baltausei, kā arī muzeja fotogrāfam Jānim Puķītim un citiem iesaistītajiem kolēģiem par profesionālo ieguldījumu, zināšanām un padomiem!

Izstāde “Uzmanīgi! Māla trauki. Jāņa Krieva keramikas darbnīcai 100” apskatāma Rīgā, Brīvdabas ielā 21, līdz 16. augustam. |

↑ Viesošanās mēbeļu restaurācijas darbnīcā un Arheoloģijas departamenta krātuvē.
Foto: Olga Miheloviča

→ Jaunie kolēģi apskata nodarbību telpu "Izziņas bēniņi" Rīgas pilī. Foto: Zane Lāce

Restaurācijas departamentā tika stāstīts par krājuma priekšmetu saglabāšanas procesiem un restaurācijas specifiku. Dienas noslēgumā Tautas frontes muzejā varēja gūt ieskatu nodaļas izveides vēsturē, krājuma un darbības specifikā, un notika arī pārskata ekskursija ekspozīcijā.

Otrā programmas diena sākās Dauderos, kur jaunie kolēģi iepazinās ar nama vēsturi, krājumu, aktuālajiem pasākumiem un ikdienas darbu. Noslēgumā Rīgas pilī tika sniegts pārskats par muzeja darbību vēsturiskajā muzeja mājvietā. Dalībnieki devās arī ekskursijā pa pils telpām un ekspozīcijām, gūstot plašāku priekšstatu par muzeja darbu un tā publisko darbību.

Jauno kolēģu ievadprogramma sniedza iespēju iepazīt LNVM daudzveidīgo darbību, satikt kolēģus no dažādām struktūrvienībām un gūt plašāku priekšstatu par muzeja lomu Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanā, pētniecībā un popularizēšanā. |

↓ Tautas frontes muzeja un Dauderu apmeklējums.
Foto: Olga Miheloviča

Ievadprogramma jaunajiem muzeja kolēģiem

8. un 9. jūnijā LNVM īstenoja Jauno kolēģu ievadprogrammas pasākumu, kura mērķis bija iepazīstināt nesen darbā uzņemtos darbiniekus ar muzeja darbību, struktūru, krājuma daudzveidību un galvenajiem profesionālās darbības virzieniem. Divu dienu laikā dalībnieki apmeklēja visas muzeja darbības vietas, gūstot visaptverošu priekšstatu par muzeja darbu.

Programmas atklāšanā LNVM direktors Toms Ķikuts iepazīstināja jaunus kolēģus ar muzeja misiju, vērtībām, attīstības virzieniem, organizatorisko struktūru un darbības prioritātēm, kā arī sniedza ieskatu muzeja vēsturē. Turpinājumā dalībnieki tikās ar Numismātikas nodaļas, Etnogrāfijas nodaļas, Arheoloģijas departamenta un Vēstures departamenta speciālistiem, kuri stāstīja par savu struktūrvienību darba specifiku, galvenajiem uzdevumiem, kolekcijām, pētniecības virzieniem un aktuālajiem projektiem. Prezētācijās tika atklāti arī darba procesi, profesionālie izaicinājumi un praktiski piemēri no muzeja speciālistu ikdienas pieredzes.

Aprīlis

02.04.

LNVM ekspozīciju "Straumējot laiku" apskatīja kolēģi no Latvijas Okupācijas muzeja – viņus ar ekspozīcijas koncepciju iepazīstināja IKD vadītāja Astrīda Burbicka. Foto: LNVM

09.04.

Tautas frontes muzejs aicināja interesentus uz sarīkojumu "Brīvības avots: žurnāla stāsts", veltītu vienam no Atmosdas laika spīgtākajiem intelektuālajiem simboliem – žurnālam "Avots". Diskusijas laikā tika skartas tēmas par žurnāla tapšanu, tā radošo vidi un izaicinājumiem, ar ko žurnāla veidotāji saskārās cenzūras apstākļos. Sarunu ar žurnāla veidotājiem Aivaru Kļavi, Rudīti Kalpiņu un Guntaru Godiņu vadīja kādreizējais Latvijas Tautas frontes priekšsēdētājs Dainis Īvāns. Foto: Jānis Puķītis

17.04.

Saeimas un nevalstisko organizāciju forumā "Kopīgas vērtības. Kopīga valsts" deputāti kopā ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem vērtēja savstarpējo sadarbību un sprieda par kopīgiem principiem tās stiprināšanai. Forumā piedalījās vairāk nekā 60 dalībnieku, un tas šogad notika jau 18. reizi. Ar priekšlasījumu par piederību un kopīgo vērtību meklējumiem vēstures laikmetu straumē uzstājās LNVM direktors Toms Ķikuts. Foto: Saeima

17.04.

Latvijas vēstures ekspozīcijā "Straumējot laiku" risinājās ekskursija LNVM muzejpedagoga Imanta Kristapa Kalēja vadībā. Foto: LNVM

22.04.

LNVM Krātuvē Pulka ielā viesojās Liepājas muzeja Kurzemes tautastērpu informācijas centra (KTIC) vadītāja Vineta Solovjova un vainagu un tautastērpu darinātāja Agnese Pinkovska, lai apskatītu Priekules teritorijā iegūto pilsētas tipa sieviešu apģērbu. "Tā bija ļoti ražīga diena – ieguvām daudz vērtīgas informācijas un bagātīgu izpētes materiālu turpmākajam darbam. Paldies par iespēju iepazīt un pētīt šo bagātīgo kultūras mantojumu!" sacīta KTIC Facebook lapā. Foto: KTIC

25.04.

Rīgas pilī notika koncerts "Sapņos", ko sniedza koris "Creatio" – radoša apvienība, kas pulcē jaunus kordirigentus, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas esošos studentus un absolventus, kā arī viņu domubiedrus. Foto: Bižu Ligzda Photography

27.04.

LNVM ceļojošā izstāde "Latvijas Valsts prezidenti" tika uzstādīta Bulduru tehnikumā un bija tur skatāma līdz 30. aprīlim. Foto: LNVM

29.04.

LNVM Rīgas pilī jauno ekspozīciju "Straumējot laiku" IKD vadītājas Astrīdas Burbickas vadībā apskatīja 28 Ukrainas iedzīvotāji, kas Rīgā atraduši patvērumu no kara postītās dzimtenes. Iepazīšanās ar Latvijas kultūru notiek Rīgas pilsētas Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros, to organizē LabFutura. Foto: LNVM

30.04.

Benjamiņu namā norisinājās Tautas frontes muzeja līdzorganizēts pasākums "Stipras sievietes atbildes", kura ietvaros Dainis Īvāns izjautāja Sandru Kalnieti par Atmodu, tās nozīmi un sieviešu lomu tajā. Foto: Anna Zeibārte

Aprīļa beigās

Tautas frontes muzeja aicinājumam pieteikties uz ekskursijām, veltītām 4. maija deklarācijai, atsaucās 16 skolēnu grupas jeb gandrīz 300 interesenti. Ekskursijas muzejā notika, ietverot arī uzdevumus dalībniekiem. Foto: Anna Zeibārte

Maijs

Aprīlī, maijā un jūnijā

LNVM direktors Toms Ķikuts novadīja vairākas ekskursijas ekspozīcijā "Straumējot laiku", iepazīstinot ar to kolēģus no citiem muzejiem: Latvijas Kara muzeja, Latvijas Nacionālā dabas muzeja, Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja, Memoriālo muzeju apvienības un Latvijas Okupācijas muzeja u. c., veicinot profesionālu dialogu un pieredzes apmaiņu. Attēlā: Ekskursija Memoriālo muzeju darbiniekiem. Foto: LNVM

05.05.

LNVM Rīgas pili viesojās invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" pārstāvji, lai novērtētu muzeja un ekspozīciju telpu pieejamību cilvēkiem ar kustību un citiem ierobežojumiem. Šāda sadarbība palīdz uzlabot esošo telpu iekārtojumu un laikus pielāgot nākamās ekspozīcijas, lai tās būtu ērti apmeklēt ikvienam. Foto: LNVM

07.05.

Izglītojošu funkciju veica divas LNVM ceļojošās izstādes: "Ceļā uz Latvijas brīvību" Mārupes Valsts ģimnāzijā (7.–13.05., attēlā) un "Es, tu, mēs demokrātijā. Sabiedrības līdzdalība demokrātiskajā Latvijā (1918–1990–šodien)" Rīgas 71. vidusskolā (11.–15.05.). Foto: LNVM

09.05.

Vērmanes dārzā risinājās Eiropas dienas aktivitātes, ko kopā ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā un Rīgas pašvaldību piedāvāja ES dalībvalstu vēstniecības Latvijā, ministrijas un citi partneri. Pasākuma laikā varēja iepazīt dažādu Eiropas valstu kultūru un iniciatīvas, piedalīties aktivitātēs, kā arī uzzināt vairāk par iespējām, ko sniedz Eiropas Savienība. Tāpat bija iespēja iepazīties arī ar LNVM piedāvājumu Rīgas pili, kas izveidoti par Kultūras ministrijas piesaistītajiem Eiropas Savienības fondu līdzekļiem. Attēlā: IKD vadītāja Astrīda Burbicka pasākumā. Foto: LNVM

13.05.

LNVM "Izziņas bēniņos" pabija skolēni no Jaunpils pamatskolas – LNVM muzejpedagoģe Ilze Miķelsone viņiem vadīja nodarbību "Latvija 20. gadsimtā". Foto: LNVM

14.05.

LNVM direktors Toms Ķikuts stāstīja par ekspozīcijas "Straumējot laiku" dizaina izstrādi mākslinieces un dizaineres Tatjānas Raičiņecas studentiem, kuri Latvijas Mākslas akadēmijā apmeklēja lekciju ciklu "Prezentēšanas tehnikas – ekspozīciju dizains", kā arī kolēģiem no Latvijas Nacionālās bibliotēkas, kuri ikdienā strādā ar izstāžu veidošanu. Tika uzsvērtas komandas darba un satura veidotāju iesaistes nozīme ekspozīciju tapšanā. Studentiem bija iespēja iepazīties ar jaunās ekspozīcijas veidošanas procesu no satura autoru skatpunkta – kā tiek veidots ekspozīcijas stāstījums, kādi aspekti īpaši jāņem vērā veidošanas procesā, no kādām kļūdām vēlams izvairīties un kā veiksmīgāk sadarboties ar dizaineriem u. c. speciālistiem. Foto: Olga Miheloviča

15.05.

IKD vadītājas vietniece Zane Lāce LNVM "Izziņas bēniņos" vadīja nodarbību "Laikmetu kofetis" Brīvās Māras skolas skolēniem. Foto: LNVM

18.05.

Rīgas Starptautiskajā skolā tika uzstādīta LNVM ceļojošā izstāde "Baltijas brīvības ceļš", kas bija apskatāma līdz 22. maijam. Foto: LNVM

19.05.

LNVM direktors Toms Ķikuts iepazīstināja ar muzeja telpām Rīgas pili Izraēlas vēstnieci Latvijā Sandru Simoviču. Viešņa pabija gan iespaidīgākajās restaurētajās pils telpās – remterī un kapelā –, gan Latvijas vēstures ekspozīcijā “Straumējot laiku”. Foto: LNVM

20.05.

Bija prieks saņemt ziņu, ka LSM gada balvas kultūrā “Kilograms kultūras 2026” pavasara balsojumā, kategorijā Notikums tika nominēta muzeja veidotā Latvijas vēstures ekspozīcija “Straumējot laiku”.

20.05.

Uz pirmo ekskursiju senioriem ekspozīcijā “Straumējot laiku” tika aicināti vecākās paaudzes interesenti. Piemērotā solī ar Latvijas vēsturi un tās gaitā izveidotajām kopienām iepazīstināja LNVM muzejpedagoģs Imants Kristaps Kalējs. Foto: LNVM

22.05.

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Senās mūzikas katedras studenti un pasniedzēji aicināja uz koncertu “Les Fêtes galantes” (“Galantās svinības”) Rīgas pils kapelā, piedāvājot ielūkoties 18. gadsimta franču operas pasaulē. Foto: LNVM

28.05.

Tautas frontes muzejs aicināja interesentus uz sarunu “Deklarācijas arhitekti”, kas bija veltīta 1990. gada 4. maija Neatkarības deklarācijas juridiskā pamata izstrādes autoriem – Egilam Levitam, Romānam Apsītim, Rolandam Rikardam un Vilnim Eglājam. Foto: Poļina Koroļova

28.05.

Rēzeknē, Latgales vēstniecībā “Gors” Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, invalidu un viņu draugu apvienība “Apeirons” un iniciatīva “Accessible EU” rīkoja starpdisciplināru semināru, kas bija veltīts piekļūstamībai un universālajam dizainam kultūrvēsturiskajā vidē. Pasākuma centrā bija būtisks un vienlaikus aktuāls jautājums – kā rast līdzsvaru starp kultūras mantojuma saglabāšanu un mūsdienīgu, cilvēkcentrētu vidi. Ar stāstu par piekļūstamības problēmām saistībā ar Rīgas pils telpu pielāgošanu muzejam uzstājās LNVM IKD vadītāja Astrīda Burbicka. Foto: LNVM

Jūnijs

11.–12.06.

Latvijas atmiņas institūcijās – Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, Latvijas Nacionālajā arhīvā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā – viesojās Igaunijas Nacionālā arhīva uzraudzības un uzkrāšanas speciālisti, lai iepazītos ar kultūras mantojuma uzkrāšanas pieredzi Latvijā. Attēlā: Igaunijas Nacionālā arhīva logo

17.06.

Izraēlas vēstniece Latvijā Sandra Simoviča apmeklēja vēl vienu LNVM darbības vietu – Dauderus. Ar muzeja bagātīgo kolekciju un vēsturi iepazīstināja muzeja vadītāja Viola Ozoliņa un LNVM direktora vietniece zinātniskajā darbā Olga Miheloviča. Pēc apmeklējuma vēstniece atsauksmē ierakstīja: “Paldies par interesantu ekskursiju brīnišķīgajā muzejā. Te ir viss – vēsture, māksla, arhitektūra un skaists dārzs. Es to ļoti izbaudīju.” Foto: Ilze Brinkmane

29.–30.06.

LNVM Rīgas pili notika ICOM Latvijas Nacionālās komitejas rīkotā konference “Mācīties no pagātnes: Latvijas muzeju krājumu nelikumīgā aprīte Otrajā pasaules karā un tā atskaņas”. Konferencē tika prezentēti pētījumi par Latvijas muzeju vēsturi, kā arī uzstājās mantojuma speciālisti no Lietuvas, Igaunijas, Francijas un Beļģijas. Pasākumā ievadvārdus teica LNVM direktors Toms Ķikuts, ar ziņojumiem piedalījās LNVM pētnieces Anita Meinarte (attēlā, foto: Jānis Puķītis) un Ingrida Līga Virse. Ekrānšāviņš

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

Rīgas pils
Pils laukums 3, Rīga, LV-1050
Tālr. 67221357
E-pasts: info@lnvm.gov.lv
lnvm.gov.lv
emuzejs.lnvm.lv
    LNVMuzejs

Krātuve
LNVM krājums, speciālisti, administrācija
Pulka iela 8, Rīga, LV-1007
Tālr. 67223004
E-pasts: pasts@lnvm.gov.lv
lnvm.gov.lv/kratuve
lnvm.gov.lv

Tautas frontes muzejs
Vecpilsētas iela 13/15, Rīga, LV-1050
Tālr. 67224502
E-pasts: tfm@lnvm.gov.lv
lnvm.gov.lv/tautas-frontes-muzejs
   LNVMTautasfrontesmuzejs

Dauderi
Zāģeru iela 7, Rīga, LV-1005
Tālr. 67392229; 67391780
E-pasts: dauderi@lnvm.gov.lv
lnvm.gov.lv/dauderi
  LNVMdauderi

EKSPOZĪCIJAS UN IZSTĀDES

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Latvijas vēstures ekspozīcija
"Straumējot laiku"

Ekspozīcija "Livonijas pilis"

Nodarbību telpa "Izziņas bēniņi"

Tautas frontes muzejs

Pastāvīgā ekspozīcija:

- Atmoda-LTF-neatkarība
- Parlamentārā revolūcija

Dauderi

Pastāvīgā ekspozīcija:

- Bingneru villas kungu istaba
- Kārļa Ulmaņa darba kabinets
- Dauderu nama liktenis padomju periodā un tapšana par muzeju
- "(Ne)zūdošais mantojums"
- "Karā zaudētais mantojums"
- Līdzņemtais mantojums. Latvijas apliecināšana trimdā
- Kolekcionāra kabinets
- Savrupnama neredzamā puse – virtuve

Pastāvīgā izstāde:

- Interjera un sudraba priekšmeti no Gaida Graudiņa kolekcijas

Izstādes:

- "Gaidim Graudiņam – 100"
27.06.–30.08.

eMuzejs

LNVM digitālo resursu krātuve emuzejs.lnvm.lv

- Gadsimta stāsti
- Gadsimta albums
- Galerijas un interaktīvie resursi
- Video un audio
- Pētījumi un izdevumi
- Skolām un ģimenēm